

STORTINGET

Grunnlovsforslag 32

(2023–2024)

Grunnlovsforslag fra Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar og Bjørnar Moxnes

Dokument 12:32 (2023–2024)

Grunnlovsforslag fra Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar og Bjørnar Moxnes om endring i § 50 og ny bokstav n i § 75 (om at folk kan fremme borgerforslag for behandling i Stortinget)

Til Stortinget

Bakgrunn

Det norske demokratiet har blitt utviklet og utvidet over tid på en rekke områder. Trinnsvis utvidelse av stemmeretten og innføring av parlamentarisme er viktige milepæler. I en rekke land har også mekanismer for mer direkte folkelig deltakelse blitt innført, som et supplement til det representative demokratiet.

Ordninger som tillater befolkningen å fremme forslag til behandling i den folkevalgte forsamlingen, kan bidra til økt folkelig deltakelse i demokratiet. Det vil minske avstanden mellom folket og de folkevalgte og sikre at saker som er viktige for befolkningen, ikke forbigås. Flere land har innført slike ordninger for behandling av innbyggernes forslag i sine respektive folkevalgte forsamlinger. I Norge har en slik utvidelse av demokratiet blitt innført på kommunalt nivå og på fylkesnivå, men det finnes ingen etablert ordning for at befolkningen kan fremme forslag for behandling i Stortinget.

Utvidelse av demokratiet

Med grunnlovsfesting av borgerforslag ønsker forslagsstillerne å utvide demokratiet ved å bringe inn et element av direkte folkelig deltakelse i landets øverste folkevalgte organ, innenfor ordnede og håndterbare

rammer. Forslaget går ut på at innbyggere med stemmerett skal kunne fremme forslag til stortingsvedtak i form av borgerforslag, som så behandles i Stortinget dersom gitte vilkår om tilkjennegitt støtte for forslaget, utforming og innlevering med mer er oppfylt.

De nærmere vilkårene for at et borgerforslag skal tas til behandling, fastsettes av Stortinget. Vilråene vil i hovedtrekk gå ut på hvor stor andel av befolkningen med stemmerett i stortingsvalg som må tilkjennegi sin støtte til forslaget, hvilke formmessige krav som stilles til forslaget, spesifisering av prosedyren for innlevering og hvilke tidsrammer som må overholdes for at et borgerforslag skal behandles i Stortinget. Representantforslag om en prøveordning som gir folk mulighet til å fremme borgerforslag for behandling i Stortinget, Dokument 8:171 S (2018–2019), fremsatt 19. juni 2019, går nærmere inn på problemstillinger knyttet til vilkårene for behandling av borgerforslag. Ut over dette må borgerforslaget tilfredsstille krav til form og innhold på samme måte som forslag til stortingsvedtak fremmet av stortingsrepresentanter.

Den norske Grunnloven av 1814 dannet et grunnlag for det norske demokratiet. I medhold av Grunnloven § 66 regulerer Stortinget sin virksomhet i Stortingets forretningsorden. Verken Grunnloven eller Stortingets forretningsorden er til hinder for at andre enn stortingsrepresentanter og regjeringen kan sende forslag til stortingsbeslutninger til Stortinget, som så Stortinget kan vedta å ta opp til behandling, men det er ikke etablert egne, formelle rammer for hvordan Stortinget skal håndtere slike forslag.

Presedens for at borgerne fremmer forslag for behandling i folkevalgte organer

Det finnes likevel politisk presedens for at borgerne kan fremme forslag som så behandles av folkevalgte organer. I Norge eksisterer dette i form av innbyggerforslag i henhold til kommuneloven § 12-1, som tillater innbyggerne i landets kommuner og fylker å fremme forslag til vedtak, som så behandles av henholdsvis kommunestyret og fylkestinget dersom vilkårene i loven er oppfylt.

I Danmark, Sveits og EU finnes liknende ordninger for de øverste folkevalgte organer. I Danmark ble en prøveordning med borgerforslag innført i 2018 etter at Folketinget året før vedtok et tverrpolitisk forslag fra partiene Enhedslisten, Socialdemokratiet, Venstre, Liberal Alliance og Dansk Folkeparti som ga Folketingets president juridisk grunnlag for å utarbeide en slik prøveordning. I 2019 ble det bestemt å gjøre ordningen permanent, og i 2022 ble det enstemmig vedtatt lovendringer som stadfester dette.

Borgerforslag om lovendring

§ 76 i Grunnloven fastslår at det er stortingsrepresentantene og regjeringen som har rett til å fremme lovforslag for Stortinget. Ordningen med borgerforslag skal ikke omfatte lovforslag eller grunnlovsforslag. Det vil imidlertid være mulig å fremme forslag til stortingsbeslutning om at Stortinget instruerer regjeringen om å starte utarbeidelsen av en ny lov, lovendring eller oppheving av eksisterende lov.

På den måten opprettholder man den gjeldende lovforberedelsesprosessen og sikrer at de som blir berørt av en lovendring, blir hørt.

Å innføre borgerforslag strider ikke mot gjeldende grunnlov. Det vil likevel være riktig å forankre en permanent ordning for dette i Grunnloven og slik sikre folks rett til å fremme forslag til stortingsbeslutninger, Stortingets plikt til å motta og behandle slike forslag og at ordningen legges i faste og ordnede rammer.

Det foreslås på denne bakgrunn et nytt tredje ledd i Grunnloven § 50 som fastslår stemmeberettigedes rett til å fremme borgerforslag for behandling i Stortinget. Gjeldende § 50 første og andre ledd regulerer stemmerett ved stortingsvalg, og forslaget utvider denne retten til også å omfatte rett til å fremme borgerforslag på vilkår bestemt av Stortinget i lov.

For å gi borgernes rett til å fremme forslag et reelt innhold foreslår forslagsstillerne også en tilhørende plikt for Stortinget til å behandle slike forslag. Denneplikten er foreslått innlemmet som en ny bokstav n i Grunnloven § 75, som fastsetter Stortingets oppgaver, i to alternativer:

Alternativ 1 etablerer at Stortinget skal behandle borgerforslag på vilkår fastsatt i egen lov, for å tydeliggjøre at Stortinget selv setter kravene som et borgerforslag må møte for å utløseplikten til stortingsbehandling. Kommuneloven setter eksempelvis en grense på at minst to prosent av kommunens eller fylkets innbyggere må stå bak et forslag før henholdsvis kommunestyret eller fylkestinget plikter å ta stilling til det.

Alternativ 2 er likt alternativ 1, bortsett fra at det ikke eksplisitt refereres til at borgerforslagene skal følge vilkår bestemt av Stortinget i lov, siden dette allerede framgår av den foreslåtte endringen i § 50 som et krav til borgerforslagene som kan framsettes.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

§ 50 nytt tredje ledd skal lyde:

Alle som har stemmerett ved stortingsvalg, kan, på vilkår fastsatt i lov, fremsette borgerforslag om stortingsbeslutning.

–

Alle som har røysterett ved stortingsvalg, kan, på vilkår som er fastsette i lov, leggje fram borgarframlegg om ei stortingsavgjerd.

§ 75 ny bokstav n skal lyde:

Alternativ 1:

n) å behandle borgerforslag fremsatt på vilkår fastsatt i lov.

–

n) å behandle borgarframlegg som er framlagde på vilkår som er fastsette i lov.

Alternativ 2:

n) å behandle borgerforslag.

–

n) å behandle borgarframlegg.

30. september 2024

Referert i Stortingets møte 30. september 2024.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje storting etter neste valg.»

Masud Gharahkhani

president

